

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Arbetsgrupp naturolyckor

Aktivitetsplan 2023

Arbetsgrupp naturolyckor - aktivitetsplan 2023

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Enhet: Enheten för arbete med naturolyckor och beslutstödssystem

Diarienummer: MSB 2022-01108

Innehåll

ARBETSGRUPP NATUROLYCKOR	4
Deltagare i arbetsgruppen.....	4
Möten i arbetsgruppen	5
En gemensam aktivitetsplan	5
Målsättningar	5
Målgrupper	5
Åtgärder i aktivitetsplanen	5
Arbetet med att ta fram aktivitetsplanen	5
Del 1 – Identifiera problembild	6
Del 2 – Målgruppernas behov av stöd	7
Del 3 – Identifiera myndighetsgemensamma åtgärder	7
Löpande arbete för arbetsgruppen	7
ÅTGÄRDER 2023.....	8
Lagstiftning för förebyggande av naturolyckor vid avverkning.....	8
Samverkan kring insamling och uppföljning av erfarenheter och skadedata från inträffade händelser	9
Utbildningsdag om ansvar vid ras, skred, erosion och slamström	11
Flödeslinjer – myndighetsgemensamt underlag (fortsättning)	12
Uppgifter om risk för naturolyckor i fastighetsregistret (fortsättning)	13

Arbetsgrupp naturolyckor

MSB bildade 2017 en arbetsgrupp med syftet att förbättra samordningen av arbetet med att förebygga, mildra effekterna av och öka förmågan att hantera naturolyckor och naturhändelser i Sverige. I arbetsgruppen deltar centrala myndigheter, SKR samt länsstyrelserepresentanter.

Arbetsgruppens uppgift är att gemensamt, utifrån myndigheternas olika kunskaper skapa en god förståelse för och en samlad bild av risker, hot och förmågor inom området naturolyckor och naturhändelser i Sverige.

Utifrån en samlad bild av risker, hot och förmågor ska gemensamma åtgärder genomföras för att göra Sverige mindre sårbart för naturolyckor och naturhändelser i nuvarande klimat och vid ett klimat i förändring.

Deltagare i arbetsgruppen

- Boverket
- Jordbruksverket
- Lantmäteriet
- Livsmedelsverket
- Länsstyrelsen Jämtlands län
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
- Naturvårdsverket
- Riksantikvarieämbetet (RAÄ)
- Skogsstyrelsen
- SMHI
- Statens geotekniska institut (SGI)
- Svenska Kraftnät
- Sveriges geologiska undersökning (SGU)
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
- Trafikverket

Möten i arbetsgruppen

Arbetsgruppen träffas cirka fyra gånger per år. Under 2023 planeras följande möten i arbetsgruppen:

- 9 mars kl. 09.30-12.00
- 30-31 maj
- 5 oktober, kl. 09.30-12.00
- 7 december kl. 09.30-12.00

En gemensam aktivitetsplan

För varje år tar arbetsgruppen fram en gemensam aktivitetsplan för arbetet med att förebygga och hantera naturolyckor i Sverige. Syftet med aktivitetsplanen är att prioritera och samordna det myndighetsgemensamma arbetet för att göra Sverige mindre sårbart för allvarliga naturolyckor och naturhändelser i nuvarande klimat och vid ett klimat i förändring.

Målsättningar

Aktivitetsplanen tas fram bland annat för att bidra till de globala målen och prioriteringarna i Sendairamverket¹. MSB är Sveriges kontaktpunkt och nationell samordnare för Sendairamverket.

Aktivitetsplanens åtgärder förväntas även att bidra till regeringens nationella mål för klimatanpassning och krisberedskap samt de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 för hållbar utveckling, framförallt mål 6, 11 och 13. Se Bilaga 1.

Målgrupper

Målgrupperna för arbetsgruppen är de aktörer i samhället som agerar vid en naturhändelse samt arbetar med att förebygga naturhändelser. Olika åtgärder i aktivitetsplanen kan fokusera på olika målgrupper.

Åtgärder i aktivitetsplanen

Aktivitetsplanens ambition är att prioritera åtgärder där medverkan från flera myndigheter är en förutsättning för att ge ett bra resultat.

Arbetet med att ta fram aktivitetsplanen

Arbetsgruppen naturolyckor har genomfört arbetet med att ta fram aktivitetsplanen genom tre steg:

¹ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. <https://www.unisdr.org/we/coordinate/sendai-framework>

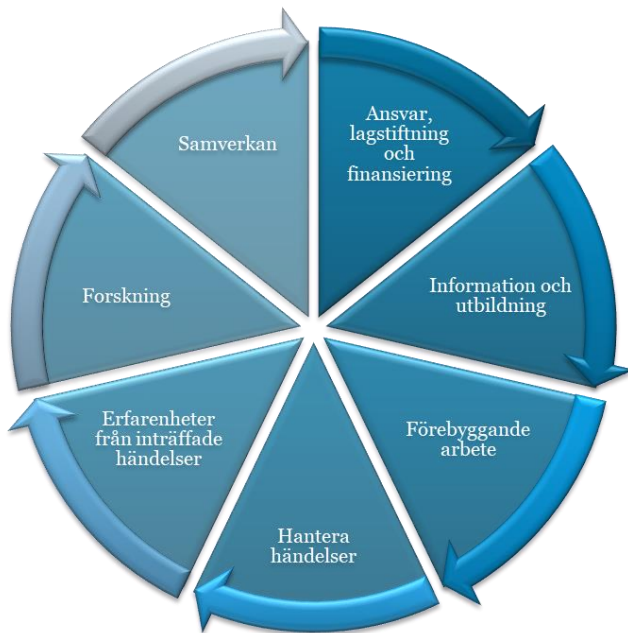
1. Identifiera problembilden med brister och sårbarheter för att förebygga och hantera naturolyckor och naturhändelser utifrån myndigheternas kunskaper.
2. Identifiera kommuner, länsstyrelser och andra målgruppers behov av stöd för att förebygga och hantera naturolyckor och naturhändelser.
3. Utifrån behoven identifiera myndighetsgemensamma åtgärder för att förebygga och hantera naturolyckor och naturhändelser.

Del 1 – Identifiera problembild

Arbetet med aktivitetsplanen inleddes under 2017 inom arbetsgruppen naturolyckor. Först genomfördes ett arbete med utgångspunkt från Sendairamverket. Sendairamverket innehåller mål och prioriteringar samt förslag på åtgärder för att nå prioriteringarna. Utifrån åtgärderna i Sendairamverket identifierades behov av åtgärder som finns inom naturolycksområdet i Sverige.

Arbetsgruppen har även arbetat med att analysera och identifiera brister och sårbarheter utifrån olika naturolyckstyper. Utifrån de identifierade bristerna togs åtgärdsförslag fram.

De identifierade bristerna och sårbarheterna har sedan sorterats in i ett antal övergripande områden. De övergripande områdena, samt förslag på åtgärder har använts som underlag till del 2.

Figur 1 Övergripande områden för identifierade åtgärder

Del 2 – Målgruppernas behov av stöd

För att fånga målgruppernas behov arrangerades en workshop under hösten 2018. Under 2019 genomfördes en workshop med fokus på ansvarsfrågor. Under 2020 genomfördes en workshop tillsammans med nätverket Making Cities Resilient, som består av kommuner som arbetar för att implementera Sendairamverket på lokal nivå. Under 2022 anordnades en workshop där den första rapporten från Nationella expertrådet för klimatanpassning² analyserades.

Syftet med workshoparna var att med hjälp av aktörer utanför myndighetsnätverket identifiera och prioritera viktiga åtgärder för att förebygga och hantera naturolyckor och naturhändelser.

Del 3 – Identifiera myndighetsgemensamma åtgärder

Aktivitetsplanens ambition är att prioritera åtgärder där medverkan från flera myndigheter är en förutsättning för att ge ett bra resultat. Arbetsgruppen naturolyckor har gått igenom de förslag till åtgärder som föreslagits under workshoparna för att identifiera de åtgärder som är lämpliga för arbetsgruppen att arbeta vidare med. Tre åtgärder prioriterades att startas under 2019. Under 2020 genomfördes arbete i fem olika aktiviteter och under 2021 i sex olika aktiviteter och under 2022 i nio olika aktiviteter. Under 2023 kommer arbete ske inom fem olika aktiviteter.

Löpande arbete för arbetsgruppen

Utöver de aktiviteter som genomförs kommer arbetsgruppen att arbeta för att skapa en samlad bild av risker, hot och förmågor inom området naturolyckor och naturhändelser i Sverige. Detta sker genom samverkan vid arbetsgruppens möten samt vid studiebesök som planeras till juni 2023.

MSB har i uppgift att identifiera och analysera sårbarheter, hot och risker i samhället som kan anses vara särskilt allvarliga i enlighet med 2§ i MSB:s instruktion. I det arbetet görs övergripande beskrivningar och analys över hot och risker i samhället. Här berörs naturhot som skogs- och vegetationsbrand, ras, skred, slamströmmar, översvämning, extrem vind, extrem kyla, omfattande isbildning, isstorm, stora snömängder, extrem värme, vattenbrist och torka.

Arbetsgruppen kommer också att utgöra ett forum för att löpande under året diskutera och förankra uppdrag och projekt där behov av samverkan finns inom naturolycksområdet. En särskild analys kommer att göras av den nya uppdaterade Nationella strategin för klimatanpassning under hösten 2023.

Under 2023 revideras behovet av identifierade myndighetsgemensamma åtgärder. En ny aktivitetsplan tas fram där åtgärder för 2024 prioriteras.

² Första rapporten från Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022. Nationella expertrådet för klimatanpassning.

Åtgärder 2023

Samverkan för att förebygga naturolyckor vid avverkning

<p>Beskrivning av åtgärd</p> <p>Idag finns ingen tydlig ansvarsfördelning gällande beslut som rör markanvändning vid avverkning. Detta leder till att exploatörer avverkar mark som kan påverka markstabiliteten och orsaka skador på miljö och samhällsstruktur.</p> <p>Det saknas lagstiftning som hänvisar till att markexploatören ska göra utredningar kring påverkan på markstabilitet. Det saknas även beslutande grund hos berörda myndigheter för att avslå anmälningar och ansökningar om avverkning i områden med risk för ras, skred, erosion och slamströmmar.</p> <p>Ansvarsutkrävande i områden som påverkats av liknande effekter är i dagsläget väldigt komplicerat med risk för stora ekonomiska konsekvenser för de som drabbas.</p> <p>Skogsstyrelsen genomför en översyn av lagstiftningen för att se över behov av förändringar. Översynen ska vara klar i mars 2023.</p> <p>Länsstyrelsen i Jämtland arbetar med att identifiera hotspot-områden där avverkning skulle innebära en negativ påverkan utifrån ett naturolycksperspektiv.</p> <p>Utifrån dessa två studier genomförs detta projekt för att utveckla arbetet med att minska riskerna för naturolyckor i områden som planerar att avverkas.</p>
<p>Målgrupp</p> <p>Markägare, kommuner, skogsbolag, Skogsstyrelsen, exploatörer</p>
<p>Resursbehov och finansiering</p> <p>7 dagar per myndighet</p>
<p>Tidsplan</p> <p>Genomförs under 2023.</p>
<p>Ansvarig myndighet</p> <p>Skogsstyrelsen</p>
<p>Medverkande myndigheter och aktörer</p> <p>Länsstyrelsen Jämtland, MSB, SGU, SGI, SKR</p>

Samverkan kring uppföljning inträffade naturhändelser

Beskrivning av åtgärd

Lärandet efter inträffade ras, skred, erosion, skyfall och översvämningar är en viktig del i det systematiska säkerhetsarbetet. Att undersöka och utreda vad som hänt skapar förutsättningar för samhället att minska riskerna för liknande händelser i framtiden. Genom att utreda vad som hänt och hur man har hanterat situationen, och beskriva vilka skador och kostnader som uppstått, kan man hitta nya vägar att gå för att minska riskerna.

I dagsläget finns ingen systematisk insamling och uppföljning av inträffade händelser orsakade av ras, skred, erosion, skyfall och översvämningar. Beroende på konsekvens och omfattning rapporteras händelser i enskilda databaser, t.ex. hos Trafikverket, MSB, räddningstjänsten, kommuner och SGI. MSB har enligt förordningen om översvämningsrisker tagit fram en vägledning för uppföljning av omfattande översvämningar. Länsstyrelserna kan vid omfattande översvämningar ges i uppdrag att utreda händelsen. Det saknas dock rutiner för harmoniserad insamling av data och det finns ett tydligt behov av att förbättra insamling, sammanställning och analys av data för dessa händelser.

När det gäller kostnader behöver skadestatistik från försäkringsbolag kompletteras med kostnader från exempelvis kommuner, Trafikverket, Skogsstyrelsen, med flera, för att uppnå en mer realistisk uppskattning av kostnaderna vid inträffade händelser.

Genom denna samverkan kan gemensamma behov av information identifieras, arbetsprocesser utvecklas och olika databaser harmoniseras. Information som delas kan omfatta metadata för inträffade händelser, erfarenhetssammanställningar och statistik. En viktig fråga är vilka myndigheter och aktörer som behöver tilldelas ansvar för att systematiskt, fortlöpande och i samverkan samla in och redovisa data. Information kan också användas som indikatorer för att följa upp klimatanpassningsarbetet i Sverige genom att följa långsiktiga trender.

Exempel där strukturerad samverkan och utbyte mellan olika tillsynsmyndigheter har identifierats är bl.a. SGI:s skreddatabas som behöver uppdateras och utvecklas, samt behov av bättre sammanställningar och dokumentation av händelser kopplade till skogsbruksåtgärders med inverkan på erosion, ras och översvämningar. En harmoniserad sammanställning är också en viktig förutsättning för inrapportering inom ramen för Sendairamverket.

Målgrupp

Myndigheter, länsstyrelser, kommuner, försäkringsbolag, fastighetsägare.

<p>Resursbehov och finansiering</p> <p>SGI och MSB ansvarar för ledning av uppdraget. Tidsåtgången för de myndigheter som själva har databaser bedöms till 7-14 dagar. För övriga aktörer bedöms tidsåtgången till 2 dagar.</p>
<p>Tidsplan</p> <p>Genomförs under 2023.</p>
<p>Ansvarig myndighet</p> <p>SGI och MSB</p>
<p>Medverkande myndigheter och aktörer</p> <p>Lantmäteriet, SMHI, SGU, Trafikverket, Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen Jämtland, Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, Svenska Kraftnät, SKR.</p>

Utbildningsdag om ras, skred, erosion och slamström

Beskrivning av åtgärd <p>Det finns ett behov av att öka kunskapen hos samhällets aktörer om ras, skred, erosion och slamströmmar.</p> <p>Under 2022 genomfördes en utbildningsdag i Jämtlands län för att öka kunskapen hos kommunerna, räddningstjänsten och skogsägare om ras, skred, erosion och slamströmmar. Fokus var på det förebyggande arbetet för ny och befintlig bebyggelse. Materialet belyser olika förutsättningar i olika geografiska områden med syfte att stärka kunskapen utifrån ett regionalt perspektiv.</p> <p>Samma utbildning ska genomföras i ytterligare två län under 2023 genom att anpassa det framtagna materialet till lokala förhållanden i länet.</p>
Målgrupp <p>Kommuner, räddningstjänst och skogsägare</p>
Resursbehov och finansiering <p>Ca 5 dagar per myndighet</p>
Tidsplan <p>Framtagande av materiel, planering och genomförande av utbildning sker under 2023.</p>
Ansvarig myndighet <p>SGI, Länsstyrelsen Jämtland</p>
Medverkande myndigheter och aktörer <p>MSB, SGU, Boverket och Skogsstyrelsen.</p>

Flödeslinjer – myndighetsgemensamt underlag

Beskrivning av åtgärd Med utgångspunkt från Trafikverkets framtagna flödeslinjer har en förstudie genomförts under 2022 för att utveckla en myndighetsgemensam modell för hur flödeslinjer i terrängen ska genereras, skapas och förvaltas. Projektet fortsätter under 2023.
Målgrupp Statliga myndigheter, kommuner och enskilda.
Resursbehov och finansiering Ansvarig myndighet 200 timmar, övriga myndigheter 40 timmar
Tidsplan Lantmäteriet återkommer med förslag på ny aktivitetsplan som en fortsättning till förstudien.
Ansvarig myndighet Lantmäteriet
Medverkande myndigheter och aktörer Trafikverket, SMHI, MSB, SGI, SGU och Skogsstyrelsen.

Information om risk för naturolyckor för fastighetsägare

<p>Beskrivning av åtgärd</p> <p>Det finns ett behov av att stärka kompetensen hos både allmänheten och myndigheter om naturhändelser och naturolyckor, tex ökande havsnivåer och vattennivåer som leder till översvämningar med risk för ras som följd. Det gäller även att bredda medvetenheten om klimatanpassningsarbetet och inkludera fastighetsägare samt samhällsaktörer i hela samhällsbyggnadsprocessen.</p> <p>En förstudie genomfördes under 2022. Under förstudien har myndigheterna tillsammans arbetat med frågorna i workshops och arbetsmöten. Slutseminarium är planerat till den 20 januari 2023.</p> <p>Projektet har identifierat effekter och mål genom ökad kunskap om olika intressenters behov av information om de ökade riskerna för naturolyckor och naturhändelser till följd av klimatpåverkan. Befintliga riskbedömningar är resultat av modelleringar med hög och/eller okänd grad av osäkerhet. Informationen behöver spridas på ett naturligt och sammanhållet sätt för att minska omotiverade negativa konsekvenser för fastighetsägare.</p> <p>En slutsats kring primära och sekundära intressenter kan bidra till ett gemensamt synsätt på hur myndigheterna kan utveckla gemensam informationsspridning om risker för naturolyckor och naturhändelser i framtiden.</p>
<p>Målgrupp</p> <p>Fastighetsägare, samhällsaktörer och myndigheter</p>
<p>Resursbehov och finansiering Projektledning i form av extern konsult behöver upphandlas vid ett fortsatt projekt. Aktiviteten förutsätter därför extern finansiering. Deltagande myndigheter deltar med i storleksordningen 50 timmar.</p>
<p>Tidsplan</p> <p>Lantmäteriet återkommer med förslag på ny aktivitet som en fortsättning till förstudien.</p>
<p>Ansvarig myndighet</p> <p>Lantmäteriet</p>
<p>Medverkande myndigheter och aktörer</p> <p>MSB, SMHI, SGI, Länsstyrelsen Jämtland, Skogsstyrelsen, Trafikverket, Riksantikvarieämbetet och Lantmäteriet.</p>

Bilaga 1: Mål för arbetet

Globala mål i Sendairamverket för katastrofriskreducering

- (a) Väsentligt minska den globala dödligheten till följd av katastrofer, fram till 2030, med avsikt att minska det genomsnittliga antalet döda per 100 000 invånare under perioden 2020–2030 jämfört med 2005–2015.
- (b) Väsentligt minska antalet personer som drabbas av katastrofer fram till 2030, med avsikt att minska det globala genomsnittet per 100 000 invånare under perioden 2020–2030 jämfört med 2005–2015.
- (c) Minska de direkta ekonomiska förlusterna i förhållande till den globala bruttonationalprodukten (BNP) fram till 2030.
- (d) Väsentligt minska skador på kritisk infrastruktur och störningar av grundläggande tjänster, bland annat hälso- och sjukvårdsinrättningar och utbildningsinstitutioner, till följd av katastrofer, genom att utveckla deras resiliens fram till 2030.
- (e) Väsentligt öka antalet länder med nationella och lokala strategier för katastrofriskreducering fram till 2020.
- (f) Väsentligt stärka det internationella samarbetet med utvecklingsländer genom adekvat och hållbart stöd för att komplettera deras nationella åtgärder för genomförandet av detta ramverk fram till 2030.
- (g) Väsentligt öka allmänhetens åtkomst och tillgång till allriskvarningssystem samt till information om riskbedömningar fram till 2030.

Prioriteringar i Sendairamverket för katastrofriskreducering

- Uppnå en god förståelse för katastrofrisker.
- Stärka förvaltningars förmåga att ta ansvar för katastrofriskreducering.
- Investeringar i katastrofriskreducering för att skapa resiliens.
- Vidta relevanta förberedande åtgärder för en bättre återhämtning, rehabilitering och återuppbyggnad.

Nationellt mål för klimatanpassning

Regeringens mål för samhällets anpassning till ett förändrat klimat är att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatförändringar genom att minska sårbarheter och ta tillvara möjligheter.

Regeringens mål för krisberedskap

- Minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet
- Värna människors liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att

upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer inträffar.

Globala mål för hållbar utveckling, Agenda 2030

Mål 6: Säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.

Mål 11: Städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

Mål 13: Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap